

Yemen'de silahlanmış iki karşıt bloğun olması, sorunun barışçıl biçimde çözümüne ciddi bir engel oluşturuyor.

Yemen'de Kaos ve Rejim Sorunu: Salih Sonrası Dönem

The Chaos and Regime Problem in Yemen: Post-Saleh Period

Doç. Dr. Veysel AYHAN

ORSAM Ortadoğu Danışmanı
Abant İzzet Baysal Üniversitesi U.İ.B.

Abstract

The fact that Yemen's President Ali Abdullah Saleh went to Saudi Arabia on June 5th for therapeutic purpose after the attack taking place on June 3rd, added a new dimension to the power struggle in Yemen. It is foreseen that Riyadh, which is found behind the proposal of conditionally leaving the power that was proposed by the Gulf Cooperation Council, will increase the pressures in order to solve the problem in Yemen, after the arrival of Saleh in Saudi Arabia. In addition to this, the fact that Saleh will turn back to the country is constantly declared in the statements made by the party in power, leads to the climbing of tension in Yemen. In this context, it is obvious that the primary potential problem of Yemen is how the post-Saleh period will take shape. While the Republican Guards and Special Units are still at the command of Abdullah Saleh's sons and his nephews; some of the tribes still continue to support the President Abdullah Saleh.

Saray Muhafızları ve Özel Birlikler halen Abdullah Salih'in oğulları ve yeğenlerinin komutası altında bulunmaktadır. Diğer yandan Ahmar Ailesi, Hutsi grupları, sivil aktivistler ve ordu komutanlarının bir kısmı muhalefetin safında yer almaktadır.

Giriş

Yemen, son aylarda kitlesel katılımlı ve toplumun birçok kesiminden desteklenen rejim karşıtı gösteri ve eylemlere sahne olmaktadır. Tunus devriminden iki hafta önce Cumhurbaşkanı Abdullah Salih'in ömür boyu iktidarda kalmasını sağlayacak Anayasa değişikliğini parlamentonun gündemine alınırken, Mart ayına gelindiğinde ise hem hükümet istifa ettirilmiş hem de Abdullah Salih 2011 yılı içinde iktidarı bırakacağını açıklamak zorunda kalmıştır. Ordunun üst düzey generallerinin muhalefetin safına geçtiği günlerde bir açıklama yapan Cumhurbaşkanı Salih Yemen'in Tunus ve Mısır'a benzemediğini belirtmiş ve iç savaş olasılığını gündeme taşımıştır. Buna karşın muhalefet liderleri ise tek çözümün Abdullah Salih'in derhal çekilmesi olduğunu ifade etmişlerdir. 2011 yılı içinde çekileceğini açıklamasına karşın muhalefet liderlerinden Yasin Numan Başkan'ın hemen çekilmesi gerektiğini ve eylemlerin görevi bırakana kadar sürdüreceklerini açıklamıştır.¹ Aynı zamanda Haşhid kabileler konfederasyonu liderleri de Salih'e verdiği desteği çekmişlerdir. Yönetiminin kitlesel gösterileri bastırmak için güç kullanması Abdullah Salih'in hem içeride hem de dışarıda meşruiyetini ve desteğini yitirmesine yol açarken bazı kabilelerin ise muhalefet liderlerini ülkenin birliğini parçalamakla suçlaması dikkat çekicidir. Bu kapsamda Hutsilerin ve Güney illerindeki aşiret ve sosyalist grupların yanı sıra Yemen'de en önemli kabilelerden olan Haşhid ve Bakil aşiret konfederasyonlarından bazı güçlü kabilelerin Abdullah Salih rejimine verdiği desteği çekmesi önemlidir. Buna karşın her iki kabile konfederasyonundan Abdullah Salih'i destekleyen bazı kabilelerin de bulunduğu dikkat çekmek gerekir. Nitekim Ordu ve kabile desteğinin azalması sonucunu hem iktidar partisinden hem Ordudan hem de Yemen'in yurt dışındaki diplomatik misyonların-

dan yoğun istifalar yaşanmıştır. Yemen'de post Salih sonrasının tartışıldığı bir dönemde Devlet Başkanı Salih'in kardeşi General Ali Muhsin Salih'in de muhalefetin safına geçmesi ise Abdullah Salih rejiminin sona doğru yaklaştığının işareti olarak yorumlanmıştır.

Abdullah Salih'e Muhalefet Eden Parti, Grup ve Liderler

Abdullah Salih yönetimi uzunca bir dönemdir hem ülkenin kuzeyinde hem de güneyinde ciddi bir muhalefet hareketiyle karşı karşıyaydı. Ancak Salih yönetimi kuzeydeki Hutsi ve güneydeki el Kaide ile ayrılıkçı Güney Yemen Hareketiyle mücadelesinde Ordunun ve aşiretlerin desteğini arkasına almayı başarmıştı. Bununla birlikte kuzeydeki isyanın bastırılmasında başarısız olmasının yanı sıra kuzeyli aşiretlerin birbiriyle savaşması ülkedeki Zeydiler tarafından eleştirilmiş ve Abdullah Salih'in Ordunun yanı sıra özel birlikleri kullanmasına tartışma konusu olmuştu. Bunların dışında içerisinde aşiret ve Güney Yemen Sosyalist Partisinin de bulunduğu Ortak Muhalefet Bloğu grubu da uzunca bir dönemdir Salih yönetimine karşı etkili bir muhalefet yürütmektedir. Dolayısıyla 2011 olayları öncesi Salih yönetimi zaten ülke içindeki desteğini önemli oranda yitirmişti. 2011'de Tunus ve Mısır'da kitle gösterilerinin başlamasından kısa bir süre önce Abdullah Salih'in 2013 sonrası dönemde de yeniden Cumhurbaşkanlığına seçilmesine olanak tanıyan yasal değişiklikleri gündeme alması tepkilere yol açmış ve bazı aşiret liderleri yeni düzenlemeye karşı olduklarını açıklamışlardır. Nitekim yasanın Parlamentoda tartışıldığı günlerde Yemenli muhalif örgütler ve liderler de sokak gösterileriyle Yemen'deki iktidar sorununa dikkat çekmeye çalışmışlardır. Tunus devriminden hemen sonra ise önce San'a üniversitesinde okuyan öğrenciler ve sivil toplum kuruluşları

Cumhurbaşkanı Salih'in döneceği söylentileri muhalefetin tepkisini artırıyor.

Salih'inde görevi bırakması yönünde eylemler düzenlemeye başlamışlardır. Ancak uzunca bir dönem katılımın istenilen rakamlara ulaşmaması Salih yönetimini hem reformlar hem de istifa talepleri karşısında direnmesine yol açtı. Ancak özellikle San'a Üniversitesinde düzenlenen protesto gösterilerine karşı aşırı güç kullanılması Salih yönetimine verilen desteğin geri çekilmesine yol açtı. Aşiretler rejimin güç kullanması sonucu yaşamını yitiren bireylerine sahip çıktı ve Cumhurbaşkanı Salih'in oğlunun başında bulunduğu Cumhuriyet Muhafızlarını ve Özel birlikleri barışçıl gösterileri güç kullanarak bastırmaya çalışmakla suçladı. Eleştirilere rağmen güç kullanılmaya devam edilmesi ise Yemen siyasetinde ve ekonomisindeki etkilerini sürdürmek isteyen güçlü kesimlerin iktidara verdiği desteği çekmesine yol açmıştır.

Bu bağlamda yeni dönemde muhalefete liderlik eden grupların başında Haşhid aşiretler konfe-

derasyonu liderlerinin geldiği görülmektedir. Abdullah Salih'in de bağlı olduğu Haşhid kabileler konfederasyonu Yemen'deki en önemli örgütlü grup olup 9 alt kabileden oluşmakta ve önemli bir kısmı muhalefete destek vermişlerdir. Öte yandan Sa'ada'da etkili olan Hutsileri destekleyen Bakil kabile konfederasyonundan bazı güçlü kabilelerde muhalefete destek vermiştir. Her iki kabile konfederasyonu da Hamdan kabilesinden gelmekle birlikte Yemen tarihinde iktidar mücadelesi yürütün önemli kabile konfederasyonları arasında yer almaktadırlar. Yemen'de bunların dışında Murad, Ans, Zabid gibi ne Haşhid ne de Bakil kabilelerinden olan kabileler de bulunmasına karşın hiç biri bunlar kadar Yemen siyasal ve askeri yapısında etkili olamamıştır.²

Haşhid konfederasyonu liderlerinden Şeyh Sıdk El Ahmar Cumhurbaşkanı'nın görev süresiyle ilgili yasal değişikliğin tartışıldığı günlerde yaptığı bir açıklamada Abdullah Salih'i Yemen'in

Salih'in iktidarını destekleyen kişi ve gruplar iktidarın barışçıl şekilde devredilmesine karşı güçlü bir direnç oluşturabilirler. Tarafların karşılıklı olarak güç kullanma yoluna gitmesi durumunda ülkenin uzun yıllar sürecek bir iç savaşın içine sürüklenmesi gündeme gelebilir.

istikrarını yıkmak ve Firavun olmaya çalışmakla suçlamıştı.³Sadık'ın kardeşi Hamad ise protestolara doğrudan destek vererek istikrar için Cumhurbaşkanı Salih'in derhal istifasını istemiştir. Hamad El Ahmar'ın Abdullah Salih sonrası Cumhurbaşkanı olma planları yaptığı ileri sürülmektedir. Yemenli din adamları ve bazı muhalefet gruplarıyla yaptığı görüşmede Abdullah Salih gösterilerin arkasında Hamad El Ahmar'ın olduğunu ileri sürmüştü.⁴ İktidar partisinden istifa eden Şeyh Hüseyin el Ahmar ile Himyar Al-Ahmar'da (Meclis Başkan Yardımcısı) kabile güçleriyle göstericileri koruyacaklarını açıklamışlardı. Cumhurbaşkanı Abdullah Salih ve Ahmar ailesi Haşhid kabile konfederasyonunu oluşturan kabilelerden biri olan Sanhan kabilelerinden gelmektedirler. Sanhan kabilesi aynı zamanda Sanhan Bölgesinde Ahmar'ın Evi (Beyt al Ahmar) olarak bilinmektedir. Cumhurbaşkanı da aynı kabileden gelmekle birlikte Ahmar ailesinden farklı olan bir aşirete mensuptur. Muhalefete destek veren ve sayısal olarak en güçlü kabile konfederasyonu olan Bakil kabileler konfederasyonundan da bazı kabileler Salih karşıtı gösterilere destek vermektedirler. Bakil'e bağlı kabile liderlerinden Şeyh Amin El-Okaimi San'a'daki gösterilere doğrudan kabile üyeleriyle birlikte katılmıştır.⁵

2011 protesto eylemlerine öncülük eden bir diğer muhalefet grubu ise 2005 tarihinde içerisinde Yemen Sosyalist Partisi ve İslah'tan ayrılan kesimler, Dr Muhammed Abdülmalik Mutawakkil'in liderlik yaptığı Halk Güçleri Birliği ve Nasırcı grupların da bulunduğu 5 muhalefet partisinden birleşiminden oluşan Ortak Muhalefet Bloğu (Joint Meeting Parties) adlı oluşumdur. Şii ve güney Yemenli muhalefet gruplarının desteğini arkasına alan Blok, 2005 tarihinden itibaren Abdullah Salih yönetimine karşı sert bir muhalefet

yürütmektedir. JMP 15 Ocak sonrasında 3 önemli gösterinin düzenlenmesine liderlik etmiştir. 29 Ocakta San'a, Taiz ve Baydah illerinde düzenlenen gösterilerde anayasal reform taleplerini gündeme getirdiler. Ardından 29 Ocağında San'a da binlerce göstericinin katıldığı bir eylem düzenlediler. Daha sonra 3 Şubat ise tüm ülke genelinde ve doğrudan Salih'in iktidarı bırakması yönünde çağrılar yapıldığı gösterileri organize ettiler. 3 Şubat sonrası ise JMP ülke genelinde düzenlenen gösterilere doğrudan katılım göstermeyi sürdürmektedir.⁶ JMP liderleri Mart başında Salih'in en geç yıl sonuna kadar görevi terk etmesini öngören bir formül açıklamışsa da, gösterilerin genişlemesi ve bir çok kesimden protesto eylemlerine katılım olması nedeniyle bundan vazgeçmiştir. JMP Abdullah Salih'in görevi bırakması yönünde düzenlenen gösterilere doğrudan desteklemeyi sürdürmektedir.

Yemen'deki gösterilerde rol oynayan bir diğer grup ise üniversite gençliği ile sivil toplum hareketleridir. Nitekim Tunus'taki halk hareketinin başarıya ulaşmasından hemen sonra 15 Ocakta ilk gösterileri düzenleyen grup olan üniversite gençleri ve sivil toplum örgütleri daha sonraki günlerde de Üniversite'deki eylemlerini sürdürmüşlerdir. İlk eylemlerde öne çıkan sivil toplum kuruluşlarından biri olan Kadın Gazeteciler Topluluğu Başkanı Tawakul Karman eylemlerinin Salih istifa edene kadar süreceğini belirtmiştir.⁷Abdullah Salih'i diktatör olarak adlandıran Karman 2011 öncesi dönemde de hem kuzey hem de güney Yemen'de düzenlenen hükümet karşıtı gösterilerine öncülük etmiştir.

Salih karşıtı muhalefet hareketine sonradan katılan Yemen'deki Selefi akımın kurucularından ve aynı zamanda İman Üniversitesinin kurucusu ve Rektörü olan Abdülmecit El-Zindani'de sivillere

karşı güç kullanılmasını eleştirmiştir. ABD tarafından El Kaide ile işbirliği yaptığı ileri sürülen El Zindani'nin Yemen'deki Müslüman Kardeşlerin liderlerinden biri olduğu ileri sürülmektedir. San'a'daki İman Üniversitesinde yaklaşık 5 bine yakın öğrenci okumaktadır.⁸ El Zindani'nin oğlu Abdullah El Zindani Türkiye'de yaptığı bir açıklamada Abdullah Salih yönetiminin kısa bir süre içerisinde sona ereceğini ve Yemen'deki el Kaide varlığının da iktidarın bilgisi ve desteğiyle oluştuğuna dikkat çekmiştir.⁹

1991 öncesi dönemde Güney Yemen'i yöneten Yemen Sosyalist Partisi de uzunca bir dönemdir Abdullah Salih'e muhalefet eden bir gruptur. Parti her ne kadar diğer muhalefet partileriyle birlikte hareket etse, toplumsal desteğinin önemli bir kısmını Aden ve güney illerinden almaktadır. Güney Yemen'de Salih karşıtı ilk protesto eylemlerini gerçekleştiren Emekli Askerlerde Salih karşıtı bloğa katılmışlardır. Dolayısıyla Salih'in Güney Yemen toprakları üzerindeki otoritesinin oldukça sınırlı olduğunu belirtmek gerekir.

Salih karşıtı bir diğer önemli muhalefet ise Ordu'dan gelmektedir. San'a da ilk gösteriler başladığında muhalefet eylemlerine destek vermeyen Ordu komutanları hem sivillere saldırılarda bulunulması hem de kabilelerin rejim karşıtı gösterilere katılmasıyla taraf değiştirmiş ve komutasındaki askerlerle birlikte rejim karşıtı göstericilerin safına katılmışlardır. Bu çerçevede General Ali Muhsin El Ahmar, General Muhammet Ali Muhsin, General Hamid El Kashebi, ve General Nasır El Jahori'nin taraf değiştirmesi oldukça önemlidir. Hutsi gruplarıyla yapılan savaşta adı öne çıkan Kuzeypatı Bölge Komutanı General Ali Muhsin El Ahmar ile Doğu Bölgesi komutanı General Muhammed Ali'in muhalefetin safına geçmesi Abdullah Salih yönetiminin ordu üzerindeki etkisini oldukça sınırlamıştır. Ayrıca Ordu mensubu bazı valiler de taraf değiştirmiştir. Saa'da Valisi bölgeyi Hutsi gruplara bırakıp San'a'ya geri çekilirken, Aden valisi Ahmed Katibi de görevinden ayrılarak muhalefeti desteklemeye başlamıştır.

İslah ve Hutsi grupları da isyana doğrudan destek veren muhalefet grupları arasında yer almaktadırlar. Hutsi'lere bağlı Hak Partisi muhalefet partileriyle birlikte hareket ederken, Hutsiyi

destekleyen kabileler de Sa'ada'da askeri ve siyasi süreci kendi etkileri altına almışlardır. Ordunun bu bölgeden çekilmesinden sonra bu kabilelerin etkisini sınırlandıracak askeri bir boşluk doğmuş ve bunu Hutsi grupları kendi adına doldurmuşlardır. Buna karşın bölgede Salih yönetimiyle işbirliği yapan kabilelerin bulunduğunu ve yer yer çatışmaların yaşandığı dikkat çekmektedir. Ahmar ailesinin denetiminde olan ana muhalefet partisi İslah ise gösterilere doğrudan destek vermektedir.

Bu bağlamda Yemen'deki muhalefet hareketinin her kesimden ve her bölgeden destek aldığı görülmektedir. Salih'in ülkenin kuzey, doğu ve güney vilayetleri üzerinde etkisi kalmamıştır. Şu aşamada Özel Kuvvetler ve Saray Muhafızları komutanı oğlu Ali Salih ve bazı askeri birimlerin komutanlığını yapan damatları gibi aile bireylerinin bir kısmı rejimi desteklemektedir. Bunların dışından San'a valisi ve Khawlan aşiretinden Numan Dowaid gibi bazı aşiret liderleri de Salih'i desteklediklerini açıklamışlardır. Salih'i destekleyen aşiretlerden bir kısmı doğrudan Ahmar ailesinin yeni dönemde başa geçmesini istememektedirler.¹⁰ Abdullah Salih tüm protesto eylemlerine rağmen toplumun %95'nin desteğini arkasına aldığı ve muhalefet gruplarının ülkeyi terk etmesi gerektiğini açıklaması ülkede bir iç savaş olasılığının bir kez daha gündeme taşınmıştır.¹¹

Yemen Cumhurbaşkanı Salih Sonrası Senaryolar: İç Savaşa Doğru Mu?

Ocak 2011'de Yemen'de Abdullah Salih'in görevi bırakması yönünde başlayan barışçıl kitle gösterileri 3 Haziran'da doğrudan Salih'e karşı düzenlenen füze saldırılarının ardından yeni bir boyut kazanmıştır. 3 Haziran öncesi muhalif kesimlerin kitle gösterileri ile baskıların artırdığı bir dönemde Salih yanlıları da ülke çapında kitlesel eylemler düzenleyerek iktidarı bırakmayacakları mesajları vermektedir. Saray Muhafızlarının yanı sıra Özel Birliklerin Salih'in oğlu ve yeğenlerinin komutasında bulunması ve ayrıca Ahmar ailesinin iktidara gelmesinden çekinen aşiretlerin de Salih'in yanında yer alması ile Yemen halkı kendi içerisinde iki ayrı liderlik etrafında bölünmüş oldu. Yemen'deki iktidar mücadelesinin ülkeyi ve bir bütün olarak Arap Yarımadasını

Suudi yönetiminin Yemen'deki sorunu çözmek için Devlet Başkanı Salih üzerindeki baskılarını artıracığı öngörülüyor.

istikrarsızlığa ittiği bir dönemde Körfez İşbirliği Konseyi üyesi 6 Körfez ülkesi Yemen'deki iktidar değişikliğinin barışçıl şekilde gerçekleştirilmesi için Nisan ayında taraflarla bir dizi görüşmeler gerçekleştirmeye başlamıştır. KİK üyeleri tarafından birkaç kez revize edilen önerilerin başında Yemen Devlet Başkanı Abdullah Salih'in Cumhurbaşkanlığı görevini Anayasa'da düzene bağlı kalınarak bırakması ve Devlet Başkanlığından çekildikten sonra da dokunulmazlık elde etmesi üzerine odaklanılmaktaydı. Yemenli taraflara sunulan ilk önerilerde kısa süre içerisinde seçimlerin gerçekleştirilmesi ve seçimlere kadar Abdullah Salih'in iktidarda kalmasını içermektedir. Muhaliflerin söz konusu önerileri kabul etmemesi üzerine Körfez İşbirliği Konseyi Ana-

yasal yetki devrinin tarafların kabul edebileceği şekilde gerçekleştirilmesi üzerine durmaya başlamıştır. Nisan ayında Yemenli taraflara sunulan yeni bir öneri de ise Devlet Başkanlığı Salih'in bir ay içerisinde görevi Devlet Başkan Yardımcısına bırakması, ardından içerisinde iktidar partisinin %50, muhalefetin %40 ve bağımsızların da %10 olacak şekilde temsil edildiği bir ulusal birlik hükümetinin kurulması, ve son olarak da yeni bir Anayasa hazırlanıp referanduma sunulduktan sonra seçimlerin gerçekleştirilmesi gündeme getirilmiştir. Yeni Anayasa hazırlanması ve seçimlere halk tarafından kabul edilen yeni Anayasayla gidilmesinin toplam 60 gün içerisinde gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Suudi Arabistan ve ABD'nin aktif olarak desteklediği öneri Yemenli muhalif partileri tarafından kabul edilirken Yemenli gençlerin önemli bir kısmı öneriyi reddetmiş ve sokak gösterilerini sürdüreceklerini açıklamışlardı. Ancak kısa süre içerisinde Cumhurbaşkanı Abdullah Salih'in de anayasal geçişi kabul ettiğinin açıklanması üzerinde Yemen'deki krizin barışçıl şekilde çözümleneceğine dair güçlü bir algı oluşmaya başlamıştı. Esasında KİK tarafından sunulan öneriyi kabul eden Ahmar ailesi ve diğer muhalefet partilerinin öneriye çekince ile yaklaştıkları bilinmekteydi. Yemen Anayasa'sının 114. ve 115. Maddeleri Anayasal yetki devrinin nasıl olabileceğini ortaya koymakta ve KİK de bu maddeleri dikkate alarak bir yetki devri üzerinde durmuştu. Bu bağlamda Başkan'ın görevden çekilmesinin Meclis tarafından onaylanması gerekmekteydi. Muhalefet liderleri çekilmenin Meclis tarafından onaylandıktan sonra ulusal birlik hükümetinin kurulması üzerinde dururken, Salih yanlıları ise ulusal birlik hükümetinin Devlet Başkanı Salih'in çekilmeyi kabul etmesinden sonra kurulması fikrini desteklemekteydiler. Ancak muhalefet iktidar partisinin çoğunlukta olduğu bir Parlamente Salih'in istifasının reddedilebileceğini ileri sürmekteydi. Tüm bu çekincelere rağmen Mayıs ayının ortalarına geldiğinde bir yandan sokak gösterileri sürürken diğer yandan da muhalefet partileri KİK tarafından sunulan barışçıl anayasal yetki devri önerisini imzalayarak sorunun çözümlenmesinde önemli bir adım atmışlardı. Ancak 22 Mayıs'a geldiğinde Başkan Salih daha önce imzalayacağını açıkladığı anayasal yetki devri önerisini imzalamaktan vazgeçtiğini açıklamıştır. Ayrıca 22 Mayıs'ta Yemen'de bulunan KİK Genel Sekreteri Abdullatif El-Zayani liderliğindeki heyete karşı Sana'daki Birleşik Arap Emirlikleri Büyükelçiliğinde saldırı düzenlenmesi üzerine KİK heyeti ülkeden ayrılma kararı almıştı. Abdullah Salih'in Suudi Arabistan'ın arkasında yer aldığı iktidardan çekilme önerisini reddetmesi üzerine muhalif partiler ve liderler Cumhurbaşkanı görevden çekilmeyi kabul edene kadar gösterilerini sürdürme kararı almışlardır.

23 Mayıs'ta Yemen'i terk eden Körfez İşbirliği Konseyi yetkileri yaptıkları açıklamada Yemen'deki gruplar arasında çıkan iktidar mücadelesinde arabulucu rolünü terk ettikleri açıklamışlardır. KİK yetkilerinin ülkeden ayrılmasını takip

eden günlerde ise Salih yönetimi olayların arkasında olmakla suçladığı Ahmar ailesine karşı geniş kapsamlı operasyonlar düzenleme emri vermiştir. İçerisinde Hamad ve Sadık Ahmar'ın'da yer aldığı Ahmar ailesinden yaklaşık 10 kişiyi rejimi devirmek suçlamasından tutuklama kararı aldırarak Abdullah Salih yönetimi, söz konusu kararın ardından da Ahmar ailesinin yaşadığı yerleşim birimlerine karşı askeri operasyon düzenleme yoluna gitmiştir. Sadık ve Hamad'ın yanı sıra evlerine operasyona düzenlenenler arasından General Ali Muhsin Al Ahmar'ın da yer alması Yemen'deki krizi daha da derinleştirmiştir.

Cumhurbaşkanına Karşı Suikast Girişimi ve Salih'in Ülkeyi Terk Etmesi

Salih yönetiminin başta Ahmar ailesi olmak üzere muhaliflere karşı doğrudan askeri operasyonlara öncelik vermesi ülkedeki gerginliğin daha da tırmanmasına yol açmıştır. Taraflar arasında yaşanan silahlı çatışmalar en sonunda 3 Haziran 2011'de Sana'daki Devlet Başkanlığı Sarayına düzenlenen saldırıyla en üst seviyeye çıkmıştır. Saldırıda Cumhurbaşkanı Salih'in yanı sıra Meclis Başkanı, Başbakan ve Sana Valisi de ciddi şekilde yaralanmıştır. Ancak daha sonraları yapılan açıklamalarda saldırıda Cumhurbaşkanı Salih'in oğlu Ali Ahmed Saleh başta olmak üzere, İçişleri Bakanı, Cumhurbaşkanlığı Ulusal Güvenlik Danışmanı, İstihbarat Şefi, Başkanlık sarayını koruyan Özel Birliklerin komutanı ve bazı siyasi ve güvenlik yetkililerinin öldüğü ileri sürülmüştür.¹²

Hükümet tarafından yapılan ilk açıklamalarda saldırının Ahmar ailesi tarafından desteklendiği ileri sürülmesine karşın Ahmar ailesi söz konusu suçlamaları kabul etmemiştir. Ancak saldırıdan birkaç gün sonra ortaya atılan iddialarda saldırının arkasında muhalefetin safına geçen Salih'in üvey kardeşinin olduğu ileri sürülmüştür.¹³ Saldırının Abdullah Salih'in yeğeni öldürtmesinin ardından yaşanan bir kan davası olarak gerçekleştirildiği ifade edilmektedir.

Bununla birlikte saldırının ardından Abdullah Salih'in 5 Haziranda tedavi olmak amacıyla Riyad'a gitmesi kısa sürede binlerce muhalifin sokaklara dökülmesine yol açmıştır. Yemen'deki gergin bekleyiş Salih'in kısa sürede ülkeye döneceğinin açıklanmasının ardından daha artmış ve

Şayet Ahmar Ailesi iktidarı güç kullanarak ele geçirmeye çalışırsa, güçlü bir muhalefet dalgası ortaya çıkabilir. Sonuç olarak Yemen'deki iktidar mücadelesinin kısa sürede son bulmayacağı ve ülkenin hızla iç savaşa sürüklendiği ileri sürülebilir.

bu kez de rejim taraftarları sokaklara dökülerek iktidarı ellerinde tutmayı sürdürecekleri mesajlarını açık bir şekilde vermişlerdir.

Diğer yandan Salih'in ülkeyi terk etmek zorundan kalmasının hemen ardından Suudi yetkililer Yemen'de süren çatışmaları durdurmak amacıyla ateşkes çağrısında bulunmuştu. Ayrıca Riyad'dan yapılan açıklamalarda barışçıl yetki devrinin gerçekleştirilmesi için çaba harcanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca AB ve ABD tarafından yapılan açıklamalarda da KİK tarafından sunulan önerinin desteklendiği belirtilmiştir. ABD Dışişleri Başkanı Hillary Clinton Yemen'de yönetimin derhal devrinden yana olduğunu ve bunun Yemen halkının yararına olacağına inandığını ifade etmiştir. Diğer yandan barışçıl değişim için Salih'in Suudi Arabistan'a gitmesinin ardından vekaleten Cumhurbaşkanlığı görevini yürüten Yemen'de Cumhurbaşkanı Yardımcısı Abd-Rabbu Mansur Hadi'nin, Salih'in oğulları ve ordu yetkilileriyle görüşmeye hazırlandığını ileri sürülmüştür. Yemen'de askeri bürokrasinin üst kademelerinde Salih'in akrabaları olduğu bilinmektedir. Bunlar arasında saldırıda öldürüldüğü ileri sürülen oğlu Ahmed Ali Abdullah Saleh Cumhuriyet Muhafızları ve Özel Kuvvetler Komutanı iken, Yahya Muhammed Abdullah Salih (yeğeni) Emniyet Müdürlüğü Personel Başkanı, Ammar Muhammed Abdullah Salih (yeğeni) ulusal güvenlikten sorumlu yetkili, Muhammed Salih Abdullah El-Ahmar (kardeşi) Hava Kuvvetleri Komutanı, muhalefet safına geçen kardeşi Ali Muhsen Salih Al-Ahmar Ordunun Kuzey Batı Bölümü Askeri Komutanı, kuzeni Muhammed Ali Muhsin el-Ahmar Doğu Bölgesi Askeri Bölüm Komutanı ve Aljund Askeri Komutanı gibi isimler bulunmaktadır. güvenlik birimlerinin dışında ülkedeki petrol şirketleri ve ticari kurumların önemli bir kısmı da doğrudan Salih ailesinin denetimi altındadır.¹⁴

Dolayısıyla Yemen'de demokratik bir geçiş süreci üzerinde uzlaşma sağlanmazsa ülke hızlı bir şekilde iç savaşın içine sürüklenebilir. Nitekim Yemen muhalefetinin iki önemli ismin Ali Muhsin ve Haşhed kabileler konfederasyonunun lideri Sadık el-Ahmar'ın , Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih'in tedavi gördüğü Suudi Arabistan'a giderek barışçıl dönüşüm konusunda doğrudan Salih'le görüşmeler gerçekleştirme başladıkları belirtilmektedir. Yemen'deki gergin bekleyiş sürürken muhalifler kısa süre içerisinde Salih'in istifa ederek yetkilerini Cumhurbaşkanı Yardımcısına devretmesi yönündeki taleplerini tekrar gündeme taşımış ve şayet yetki devri gerçekleşmez ise geçici bir hükümet kurma uyarısında bulunmuşlardır. Muhalefetin baskılarına rağmen iktidarı elinde tutan Salih ailesinin yetki devrine çekince ile yaklaştıkları ve buna karşı çıktıkları belirtilmektedir.

Sonuç Yerine: Yemen'de Salih Sonrası Dönem İlişkin Senaryolar

Abdullah Salih'in 3 Haziran'da gerçekleşen saldırının ardından tedavi amaçlı olarak 5 Haziran'da Suudi Arabistan'da gitmesi Yemen'deki iktidar mücadelesine yeni bir boyut katmıştır. Körfez İşbirliği Konseyi tarafından sunulan yetki devri önerisinin arkasında yer alan Riyad'ın Salih'in Suudi Arabistan'a gelmesinden sonra Yemen'deki sorunu çözmek için baskılarını artıracığı öngörülmektedir. Nitekim 6 Haziran'dan itibaren Yemen'de Ahmar ailesi ile güvenlik güçleri arasında bir ateşkesin sağlanması ve karşılıklı olarak saldırıların da durması dikkat çekicidir. Bununla birlikte iktidar partisi tarafından yapılan açıklamalarda Salih'in ülkeye döneceğinin sürekli ileri sürülmesi ise muhaliflerin tepkisine yol açmaktadır. Bu bağlamda Yemen'i bekleyen en önemli sorunların başında Cumhurbaşkanı Salih'in görevi hangi şekilde bırakacağı ve Salih sonrası dönemi

min nasıl şekilleneceği olduğu açıktır. Saray Muhafızları ve Özel Birlikler halen Abdullah Salih'in oğulları ve yeğenlerinin komutası altında bulunurken aşiretlerin bir kısmı da Cumhurbaşkanı Abdullah Salih'i desteklemeyi sürdürmektedir. Diğer yandan Ahmar ailesi, Hutsi grupları, sivil aktivistler ve Ordu komutanlarının bir kısmı ise muhalefetin safında yer almaktadır. Dolayısıyla ülkede askeri anlamda silahlanmış iki karşıt bloğun olması sorunun barışçıl yöntemlerle çözülmesi önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.

Bu çerçevede Yemen'de iktidar değişikliği konusunda farklı bazı senaryoların tartışıldığını belirtmek gerekir. Özellikle Yemenli gazeteci Nasser Arrabyee tarafından 7 Haziran'da gündeme taşınan ve Salih'in ABD, AB ve Suudi Arabistan'ın da baskısıyla barışçıl ve anayasal yetki devrini kabul etmesinin Yemenliler için en uygun çözüm olacağını savunan görüşü önemlidir. Arrabyee Salih'in iktidar değişikliğini kabul etmeden Yemen'e dönmesi durumunda ülkede ciddi bir iç savaş çıkacağı uyarısında bulunmaktadır. Salih yanlılarının geniş kapsamlı bir ölçeğe politikasını hayata geçirmesinden çekinilmektedir.

Diğer yandan Cumhurbaşkanı Salih'in Suudi Arabistan'dan dönmemesi durumunda da ülkede ciddi bir kaosu yaşanacağı düşünülmektedir. Salih'in iktidarını destekleyen kişi ve gruplar iktidarın barışçıl şekilde devredilmesine karşı güçlü bir direnç oluşturabilirler. Tarafların karşılıklı olarak güç kullanma yoluna gitmesi durumunda ülkenin uzun yıllar sürecek bir iç savaşın içine sürüklenmesi gündeme gelebilir. Diğer yandan rejim yanlıları da Ahmar ailesinin iktidarı ele geçirmesine karşı çıktıkları görülmektedir. Şayet Ahmar ailesi iktidarı güç kullanarak ele geçirmeye çalışırsa, bu kez Ahmar ailesine karşı güçlü bir muhalefet dalgası ortaya çıkabilir. Yaşanan iç savaş bir yandan ülkede El Kaide benzeri unsurların güç kazanmasına yol açarken, halkın yarısının 2 doların altında yaşamak zorunda kaldığı Yemen'de insani sorunlarında daha da artmasına neden olacaktır. Sonuç olarak Yemen'de 2011 başından itibaren derinleşen iktidar mücadelesinin kısa sürede son bulmayacağı ve ülkenin hızlı bir şekilde iç savaşa doğru sürüklendiği ileri sürülebilir.

DİPNOTLAR

- 1 Cynthia Johnston-Mohammed Ghobari, Yemen Opposition Rejects Offer From President Ali Abdullah Saleh", 03/25/11, http://www.huffingtonpost.com/2011/03/25/yemen-opposition-rejects-president-offer_n_840440.html
- 2 Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz., Paul Dresch, Tribes, Government, and History in Yemen, Oxford, Eng.: Clarendon Press, 1989.
- 3 Crisis Group, "Popular Protest in North Africa and the Middle East (II): Yemen between Reform and Revolution", N°102, 10 Mar 2011, s. 1.
- 4 No Yemeni crystal ball, 3 - 9 March 2011, Issue No. 1037, <http://weekly.ahram.org.eg/2011/1037/re109.htm>
- 5 China Daily News, "Roundup: Yemen imposes tight security cordon around capital amid escalating protests", 2011-03-15, http://www.chinadaily.com.cn/xinhua/2011-03-15/content_2015869.html
- 6 Crisis Group, op. cit., s. 2.
- 7 Aryn Baker- Erik Stier "The Woman at the Head of Yemen's Protest Movement", Feb. 16, 2011, <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2049476,00.html#ixzz1HvjuTF5Q>
- 8 Ali Saeed "Al-Zindani flees Sana'a", 14.03.2011, Yemen Times, http://www.yementimes.com/defaultdet.aspx?SUB_ID=35760
- 9 Abdullah Salih, "Abdullah Zindani Özgün Duruş'a konuştu", Mülakat, Nevzat Çiçek, Özgür Duruş Haber, 29.03.2011, <http://www.ozgundurus.com/Haber/Soylesi/29032011/Abdullah-Zindani-Ozgun-Durusa-konustu.php>
- 10 Shuaib M. al-Mosawa, "Hamid al-Ahmar assaults governor of Sana'a", Yemen Observer, Feb 5, 2011, <http://www.yobserver.com/front-page/10020755.html>
- 11 Abdul-Aziz Oudah, "President Saleh calls on opposition to leave", Mar 30, 2011, Yemen Observer, <http://www.yobserver.com/front-page/10021011.html>
- 12 "Report: Ali Saleh brother behind attempt to assassinate him", June 9th, 2011, <http://www1.albawaba.com/main-headlines/report-ali-saleh-brother-behind-attempt-assassinate-him-377773>
- 13 Ibid.
- 14 Nasır Qahtan, "A Republic or a Kingdom?", Adenpress, 10 February 2010, http://www.adenpress.com/eng/index.php?option=com_content&view=article&id=106:a-republic-or-a-kingdom&catid=30:2010-01-06-16-25-31&Itemid=56